

Številka: Up-988/15-11

Datum: 12. 4. 2018

ODLOČBA

Ustavno sodišče je v postopku odločanja o ustavni pritožbi Martina Starihe, Mirna, ki ga zastopa Branko Gvozdič, odvetnik v Sežani, na seji 12. aprila 2018

odločilo:

Sodba Vrhovnega sodišča št. I Ips 21931/2014 z dne 8. 10. 2015 se razveljavi in zadeva se vrne Vrhovnemu sodišču v novo odločanje.

OBRAZLOŽITEV

A.

1. Pritožnik je bil s sodbo Okrožnega sodišča v Novem mestu obsojen zaradi izvršitve kaznivega dejanja nasilja v družini po prvem odstavku 191. člena Kazenskega zakonika (Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo – v nadaljevanju KZ-1) in maščevanja uradni osebi po četrtem odstavku 299. člena KZ-1 v bistveno zmanjšani prištevnosti. Preklicana mu je bila pogojna obsodba in izrečena enotna kazen štiri leta zapora. Višje sodišče v Ljubljani je zavrnilo pritožbo pritožnikovega zagovornika, Vrhovno sodišče pa njegovo zahtevo za varstvo zakonitosti.

2. Vrhovno sodišče je v zvezi z zatrjevano kršitvijo pravice do nepristranskega sodišča ponovilo svoje ustaljeno stališče, da je stranka prekludirana s pritožbo izpodbijati prvostopenjsko sodbo, ker je na glavni obravnavi sodeloval sodnik, ki bi zaradi obstoja izločitvenega razloga moral biti izločen, če stranka izločitve sodnika ne

zahteva v zakonskem roku, pa bi to lahko storila. Še toliko bolj naj bi to po stališču Vrhovnega sodišča veljalo za izločitveni razlog iz 6. točke prvega odstavka 371. člena Zakona o kazenskem postopku (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13 in 87/14 – v nadaljevanju ZKP). Po drugem odstavku 41. člena ZKP naj bi namreč smela stranka zahtevati izločitev sodnika iz razloga 6. točke 39. člena ZKP med glavno obravnavo le, če je razlog izločitve nastal po začetku glavne obravnave, če je bil podan že prej, pa le, če stranki ni bil in tudi ni mogel biti znan. V spisu naj ne bi bilo podatkov, da bi pritožnik zahteval izločitev sodnika na predobravnavnem naroku ali na glavni obravnavi. Zagovornica, ki je tedaj zagovarjala obsojenca, naj bi bila z uveljavitvijo izločitvenega razloga v pritožbi prekludirana, vendar pa naj bi ji pritožbeno sodišče kljub temu odgovorilo, da samo dejstvo, da je oškodovanec sodnik Okrajnega sodišča v Črnomlju, ki spada pod okrožje Okrožnega sodišča v Novem mestu, še ne pomeni okoliščine, ki bi vplivala na njegovo nepristranskost, saj naj bi bili očitki tako abstraktni, da bi na njihovi podlagi lahko prišli do situacije, da v takšnih zadevah slovensko sodišče sploh ne bi moglo več soditi. Logično naj bi tudi bilo, da stranki, ki v zakonskem roku ni uporabila pravice zahtevati izločitev sodnika prve stopnje, pa za to ni bilo objektivnih ovir, ni dovoljeno uveljavljati kršitve v zahtevi za varstvo zakonitosti kot izrednem pravnem sredstvu.

3. Vrhovno sodišče je še odločilo, da dejstvo, da je oškodovanec sodnik Okrajnega sodišča v Črnomlju, ne pomeni tehtnega razloga za prenos krajevne pristojnosti po prvem odstavku 34. člena ZKP. Za prenos s tega območja naj bi morali biti izločeni vsi sodniki. Preiskovalna sodnica naj bi sicer res podala na Višje sodišče v Ljubljani predlog za prenos krajevne pristojnosti, vendar naj bi ji že pritožbeno sodišče pojasnilo, da zgolj dejstvo, da je oškodovanec sodnik enega izmed okrajnih sodišč z območja okrožnega sodišča, na katerem se bo opravljala preiskava, ne pomeni konkretne okoliščine, ki bi lahko vzbujala dvom o nepristranskosti sojenja. Če bi bile podane konkretne subjektivne ali objektivne okoliščine, zaradi katerih posamezni sodnik, ki opravlja sodniško dolžnost, ne bi mogel imeti nevtralnega odnosa do obeh strank v postopku, pa naj bi bil to po stališču Vrhovnega sodišča razlog za izločitev sodnika (6. točka prvega odstavka 39. člena ZKP). Pritožnik naj ne bi zahteval izločitve sodnika v predpisanem roku, poleg tega naj tudi iz podatkov v spisu ne bi bilo razvidno, da bi obsojenec predlagal prenos krajevne pristojnosti do pravnomočnosti obtožnice. Po njeni pravnomočnosti naj bi namreč pravica predlagati prenos krajevne pristojnosti ugasnila.

4. Pritožnik zatrjuje kršitev pravic iz 22. člena in prvega odstavka 23. člena Ustave. V zvezi s kršitvijo pravice do nepristranskega sodišča utemeljuje kršitev objektivnega vidika nepristranskosti. Kazenski postopek zoper njega naj bi tekkel na Okrožnem sodišču v Novem mestu, oškodovanec kaznivega dejanja maščevanja uradni osebi pa naj bi bil Igor Fortun, sodnik Okrajnega sodišča v Črnomlju, ki spada pod Okrožno sodišče v Novem mestu. Pritožnik se sklicuje na ustaljeno ustavnosodno presojo in ustaljeno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice. Okoliščina, da sta preiskovalna sodnica in predsednik senata delo opravljala v postopku zaradi

kaznivega dejanja, ki je bilo izvršeno proti sodniku sosednjega okrajnega sodišča, ki spada pod okrožno sodišče, pred katerim je tekel postopek, naj bi pomenila dvom o nepristranskosti sodišča. Pritožnik meni, da službeni in zasebni odnosi med sodnikom oškodovancem iz krajevno sosednjega sodišča in sodniki krajevno najbližjega okrožnega sodišča pri njem upravičeno vzbujajo dvom o videzu nepristranskega sojenja. Sodniki naj bi se zaradi dela znotraj istega okrožja med seboj dobro osebno poznali ter srečevali ob izobraževanjih in praznovanjih, zaradi osebnih poznanstev pa naj bi prihajalo tudi do kolegialnih telefonskih stikov med njimi. Pritožnik naj bi že v zahtevi za varstvo zakonitosti uveljavljal to kršitev, Vrhovno sodišče pa naj bi odgovorilo, da bi moral pritožnik pravočasno zahtevati izločitev sodnikov, zato naj bi bile vse nadaljnje graje v tej smeri podane prepozno. Pritožnik se delno strinja s tem stališčem, vendar izpostavlja, da je že preiskovalna sodnica opozorila na okrnjeni videz nepristranskosti s predlogom za prenos krajevne pristojnosti, a naj bi bil njen predlog zavržen, čeprav bi mu Višje sodišče v Ljubljani po pritožnikovem mnenju moralo ugoditi.

5. Pritožnik navaja tudi, da je Vrhovno sodišče zgolj navedlo, da bi pritožnikovi razlogi privedli do situacije, ko v takšnih zadevah slovensko sodišče sploh ne bi moglo več soditi. Pritožnik izpodbija to stališče in se sklicuje na sklepe Višjega sodišča v Kopru, ki naj bi v bistveno enakih primerih ugodilo predlogu za prenos krajevne pristojnosti. Meni, da je v obravnavanem primeru predlog za prenos krajevne pristojnosti še toliko bolj utemeljen, ker naj bi bil oškodovanec še vedno zaposlen kot sodnik in s tem sodelavec sodnikov, zaposlenih na Okrožnem sodišču v Novem mestu, medtem ko naj v koprskem primeru take okoliščine ne bi bilo več. Pritožnik se sklicuje tudi na odločitvi Višjega sodišča v Ljubljani, s katerima naj bi to sodišče ugodilo predlogoma za prenos pristojnosti v zadevah, v katerih naj bi bil osumljeni sodnik Igor Fortun. Navaja tudi, da je sodnik Igor Fortun v reševanje prejel več zadev Okrajnega sodišča v Novem mestu, ki naj bi bilo v isti stavbi kot Okrožno sodišče v Novem mestu. Oškodovanec naj bi bil torej v neposrednem osebnem stiku s sodniki Okrožnega sodišča v Novem mestu. To dejstvo naj pritožniku oziroma njegovemu pooblaščencu ne bi bilo znano vse do trenutka, ko naj bi sodnica Andreja Beg z Okrajnega sodišča v Novem mestu Višjemu sodišču v Ljubljani v drugi kazenski zadevi predlagala prenos krajevne pristojnosti iz tega razloga.

6. Pritožnik nadalje zatrjuje, da se Vrhovno sodišče ni opredelilo do njegovih navedb glede kršitve videza nepristranskosti v zahtevi za varstvo zakonitosti. S tem naj bi kršilo pritožnikovo pravico iz 22. člena Ustave. Kršitev iste pravice pritožnik zatrjuje tudi zaradi neenakega obravnavanja. Navaja, da je bil deležen neenake obravnave zaradi različnih odločitev Višjega sodišča v Kopru in v Ljubljani kljub očitnim podobnostim med primeri. Višje sodišče v Kopru naj bi namreč kolegialne odnose in poznanstva med sodniki ter med sodniki in državnimi tožilci upoštevalo kot razlog za prenos krajevne pristojnosti, Višje sodišče v Ljubljani pa naj vsebinsko enakih razlogov v pritožnikovem primeru ne bi upoštevalo.

7. Ustavno sodišče je s sklepom senata št. Up-988/15 z dne 5. 2. 2018 ustavno pritožbo zoper sodbo Vrhovnega sodišča sprejelo v obravnavo. V skladu s prvim odstavkom 56. člena Zakona o Ustavnem sodišču (Uradni list RS, št. 64/07 – uradno prečiščeno besedilo in 109/12 – v nadaljevanju ZUstS) je o sprejemu ustavne pritožbe obvestilo Vrhovno sodišče.

B.

8. Pritožnik v ustavni pritožbi med drugim zatrjuje, da Vrhovno sodišče ni odgovorilo na navedbe v zahtevi za varstvo zakonitosti glede zatrjevane kršitve pravice do nepristranskega sodišča. Ustavno sodišče je pritožnikove očitke presojalo z vidika 22. člena Ustave. Obrazložena sodna odločba je bistven del poštenega postopka, ki je varovan s pravico do enakega varstva pravic iz 22. člena Ustave. Sodišče mora na konkreten način in z zadostno jasnostjo podati razloge, na podlagi katerih je sprejelo svojo odločitev.¹ Z navedbami strank se mora seznaniti, proučiti mora njihovo dopustnost in pravno upoštevnost ter se do njih, če so dopustne in za odločitev pomembne, v obrazložitvi svoje odločbe opredeliti. Dolžnost opredelitve velja tako glede dejanskih navedb strank kot tudi glede njihovih pravnih argumentov. Sodišče sicer ni dolžno posebej odgovarjati na vsak pravni argument stranke, dolžno pa se je opredeliti vsaj do nosilnih pravnih naziranj stranke, ki so dovolj argumentirana, ki niso očitno neutemeljena in ki za odločitev v zadevi po razumni presoji sodišča niso neupoštevna.²

9. Pravica do obrazložene sodne odločbe mora biti zagotovljena tudi v postopkih z rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi. Ni sicer nujno, da je obrazložitev odločb instančnih sodišč tako obširna kot obrazložitev sodišča prve stopnje in da je odgovor na navedbe stranke vedno izrecen. Mora pa biti iz sodbe instančnega sodišča razvidno, da se je sodišče seznanilo z argumenti stranke in da jih je obravnavalo.³

10. Pritožnikov zagovornik je v zahtevi za varstvo zakonitosti med drugim (tako kot v pritožbi) zatrjeval kršitev pritožnikove pravice iz prvega odstavka 23. člena Ustave. Kršitev je uveljavljal ne le zato, ker naj bi bil oškodovanec kaznivega dejanja maščevanja uradni osebi sodnik na Okrajnem sodišču v Črnomlju, ki spada pod okrožje Okrožnega sodišča v Novem mestu, sodniki pa naj bi se že zaradi dela znotraj istega okrožja med seboj dobro osebno poznali, ampak tudi zato, ker naj bi

¹ Odločba Ustavnega sodišča št. Up-147/09 z dne 23. 9. 2010 (Uradni list RS, št. 83/10), 8. točka obrazložitve.

² Odločba Ustavnega sodišča št. Up-373/97 z dne 22. 2. 2001 (Uradni list RS, št. 19/01, in OdlUS X, 108), 9. točka obrazložitve in številne kasnejše.

³ Tako na primer odločbe Ustavnega sodišča št. Up-373/97 (9. točka obrazložitve), št. Up-590/05 z dne 17. 4. 2008 (Uradni list RS, št. 53/08, in OdlUS XVII, 30), 6. točka obrazložitve, št. Up-1381/08 z dne 23. 9. 2009 (Uradni list RS, št. 80/09), 5. točka obrazložitve, št. Up-391/14 z dne 16. 6. 2016, 5. točka obrazložitve, in št. Up-258/15 z dne 30. 11. 2017, 4. in 5. točka obrazložitve.

oškodovanec nekaj časa reševal zadeve iz pristojnosti Okrajnega sodišča v Novem mestu in v tem okviru tudi vodil obravnave v stavbi, v kateri je tudi Okrožno sodišče v Novem mestu. Zato naj bi prihajalo do srečanj med oškodovancem in sodniki Okrajnega in Okrožnega sodišča v Novem mestu. Pritožnikov zagovornik je še posebej obrazložil, da tega razloga v pritožbi ni navedel, ker je bil s tem dejstvom seznanjen po 30. 1. 2015, ko naj bi se seznanil s sklepom Višjega sodišča o predlogu sodnice Andreje Beg za prenos krajevne pristojnosti v drugi kazenski zadevi tudi iz tega razloga.

11. Iz izpodbijane sodbe Vrhovnega sodišča in ustavni pritožbi priložene zahteve za varstvo zakonitosti je mogoče ugotoviti, da je pritožnikov zagovornik v zahtevi za varstvo zakonitosti uveljavljal dva sklopa očitkov v zvezi z zatrjevano kršitvijo pravice do nepristranskega sodišča: (1) glede oškodovančevega službovanja na Okrajnem sodišču v Črnomlju in (2) glede njegovega službovanja v Novem mestu. Vrhovno sodišče se je opredelilo do prvega sklopa očitkov (5. do 7. točka obrazložitve sodbe Vrhovnega sodišča), medtem ko se do navedb o vplivu oškodovančevega dela na Okrajnem sodišču v Novem mestu ni opredelilo. V skladu s petim odstavkom 420. člena ZKP se sicer sme vložnik na kršitve iz prvega odstavka 420. člena ZKP sklicevati samo, če jih ni mogel uveljavljati v pritožbi ali če jih je uveljavljal, pa jih sodišče druge stopnje ni upoštevalo (materialna izčrpanost). Pritožnikov zagovornik je v zahtevi za varstvo zakonitosti izrecno navajal, zakaj tega očitka ni navajal že v pritožbi (in že prej v kazenskem postopku). Vendar se Vrhovno sodišče do teh navedb niti ni opredelilo niti jih ni zavrnilo kot materialno neizčrpane. Vrhovno sodišče je sicer v sklepnem delu sodbe še pojasnilo, da uveljavljane kršitve Ustave, procesnega in materialnega zakona niso podane, zahteva pa naj bi bila deloma vložena tudi iz razloga zmotno ugotovljenega dejanskega stanja, zato je neutemeljena, vendar tudi s to splošno navedbo ni mogoče šteti, da se je Vrhovno sodišče z navedenimi očitki seznanilo in jih zavrnilo. Pritožnikov zagovornik je namreč navedene očitke uveljavljal kot kršitev pravice iz prvega odstavka 23. člena Ustave in 6. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Uradni list RS, št. 33/94, MP, št. 7/94 – EKČP) in ne kot zmotno ugotovljeno dejansko stanje, splošna navedba o tem, da uveljavljane kršitve Ustave, procesnega in materialnega zakona niso podane, pa tudi ne ustreza zahtevam po obrazloženi sodni odločbi.

12. Povzeti očitki, ki jih je pritožnik uveljavljal v zahtevi za varstvo zakonitosti in do katerih se Vrhovno sodišče ni opredelilo, so dovolj obrazloženi, da bi jih Vrhovno sodišče lahko presojalo. Ker se nanašajo na zagotavljanje temeljnega ustavnega procesnega jamstva, tj. pravice do nepristranskega sodišča, so za odločitev tudi pomembni. Če bi Vrhovno sodišče presodilo, da pritožnikov zagovornik v skladu s petim odstavkom 420. člena ZKP razlogov upravičeno ni mogel uveljavljati že v pritožbi in da so uveljavljani razlogi utemeljeni, bi moralo na podlagi prvega odstavka 392. člena ZKP sodbo pritožbenega sodišča razveljaviti. Poleg tega navedbe niso tako očitno neutemeljene, da se Vrhovnemu sodišču do njih sploh ne bi bilo treba opredeliti. S tem, ko Vrhovno sodišče na te očitke ni odgovorilo, ni zadostilo

standardu ustrezno obrazložene sodne odločbe kot bistvenega dela poštenega postopka, zato je kršilo pritožnikovo pravico do obrazložene sodne odločbe iz 22. člena Ustave.

13. Zaradi ugotovljene kršitve pravice iz 22. člena Ustave je Ustavno sodišče izpodbijano sodbo razveljavilo in zadevo vrnilo Vrhovnemu sodišču v novo odločanje. V novem odločanju se bo moralo Vrhovno sodišče opredeliti do vseh upoštevnihih navedb in očitkov, ki jih je pritožnikov zagovornik uveljavljal v zahtevi za varstvo zakonitosti.

14. Ker je bilo treba ustavni pritožbi ugoditi že zaradi kršitve 22. člena Ustave, Ustavno sodišče ni presojalo drugih zatrjevanih kršitev človekovih pravic.

C.

15. Ustavno sodišče je sprejelo to odločbo na podlagi prvega odstavka 59. člena ZUstS v sestavi: predsednica dr. Jadranka Sovdat ter sodnice in sodniki dr. Matej Accetto, dr. Dunja Jadek Pensa, DDr. Klemen Jaklič, dr. Rajko Knez, dr. Etelka Korpič – Horvat, dr. Špelca Mežnar in dr. Marijan Pavčnik. Sodnik Marko Šorli je bil izločen pri odločanju o tej zadevi. Ustavno sodišče je odločbo sprejelo soglasno.

dr. Jadranka Sovdat
Predsednica